

Pósalakiként igazi súlya, ereje van, rövid jelenlétét hangsúlyossá teszi. Galambos Erzsébet és némi iróniát finoman vegyítve szereteti meg Doroginét. Józsa Imre ismerős eszközeivel ugyan, de hatásossá teszi az ember-séges Valkay tanár úr némiképp életidegen figuráját. Lévy Viktória a szokottnál karcsosabb, markánsabb naivaalkata szerencsésen illeszkedik Bella szerepéhez. A főiskolás Arany Tamás (Nagy úr) egyetlen jelenetében professzionális énekes-színészi teljesítményt nyújt. Miller Zoltán egy árnyalattal rokonszenvesebbnek és veszélytelenebbnek mutatja ugyan Török Jancsit a kelletnél, de a szerelmi szenvedély hitelesítésénél ez kamatozik, énekhangja pedig tényleg szárnyal; lírai szerelmi „áriája”, majd nem sokkal később Lévyval való duettje az előadás zeneileg talán legerősebb részei.

Vannak tehát erényei a József Attila Színház előadásának, de minőségében nem válik el élesen az alapműtől; annak problémáit nemigen oldja meg, lehetőségeit viszont igyekszik kiaknázni, néhol érezhető sikerrel, néhol kevésbé meggyőzően. A hosszabb távú siker prognosztizálható, még csak azt sem mondanám, hogy méltatlanul, csupán azt szeretném megérni, hogy például *A krónikás* vagy az *Anna Karenina* induljon színházak sorát meghódító diadalútjára. Akkor talán a szerzők is azt az utat ívekeznének folytatni...

URBÁN BALÁZS

Móricz Zsigmond-Kocsák Tibor-Miklós Tibor: Légy jó mindhalálig
(József Attila Színház)

Díjazott Csécs Csécs - József Attila Színház

Márta m. v. Koreográfus: Nagy György. Zenei vezető: Gebora György. Rendezte: Radó Denise.

Szereplők: Nagy Ádám/Dósa András, Galambos Erzsébet, Kocsis Judit, Lévy Viktória, Baradlay Viktor/Tóth Vilmos, Szabó Eva, Láng József Román Judit, Miller Zoltán, Józsa Imre, Besenczi Árpád, Szabó P. Szilveszter f. Juhász György, Önböli Pál, Szatmári György m. v., Bitskey Tibor/Bessenyei Ferenc m. v., Balsai Móni, Arany Tamás f. h./Gieler Csaba, Mezős Balázs, Németh Kornél, Mesterházy Gyula, Illés Sári, Balácsi Zoltán, Kósa Dénes, Eperjessy Ervin, Stukovszky Tamás, Koltai Balázs, Widder Kristóf, Istenes Levente, Szabó Márton, Szűcs István, Nagy Viktor, Sereglei Dávid, Dosa Mátyás, Skolnyik Rudolf, Tóth Zoltán, Pongrácz Dániel, Sántha Balázs.

MANEN-KOREOGRÁFIÁK

MINTHA TEMPÓVÁLTÁS

A Magyar Állami Operaház balettegysége, a Magyar Nemzeti Balett *2000 mozdulat* című estjének programfüzete variabilis. Szép könnyedséggel ugró táncosnőt megkettőzötten ábrázoló tokban kapjuk kézbe az adott este programját. A korábbi szelekcióhoz képest

a mappának már két új lakója van: Hans van Manen világhírű holland koreográfus egyben, szünet nélkül játszott *Concertante* és *Szóló* című darabjának tájékoztatója.

A kissé poros kortársi válogatás, azaz a *2000 mozdulat* első merítése után örömmel

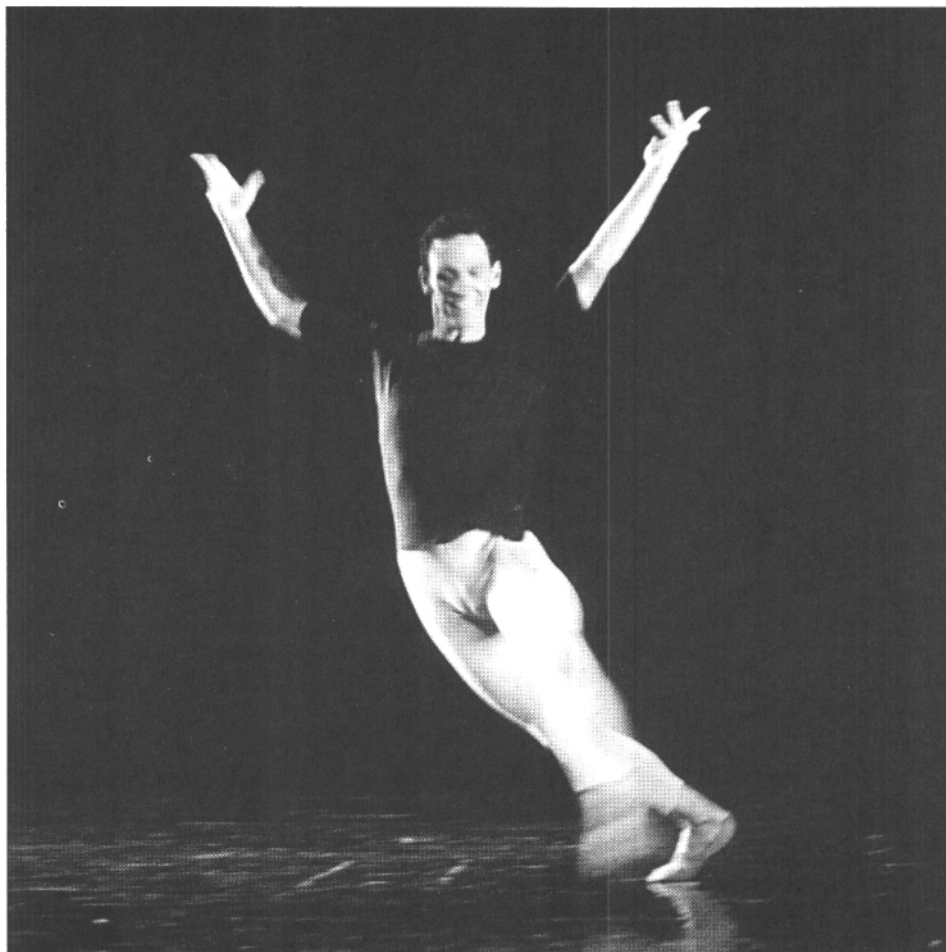
szembesülhetünk a ténnyel: két, viszonylag fiatalnak mondható, egy hat- (*Concertante*) és egy három- (Szóló) éves koreográfia emeltetett be a mezőnybe.

Az idén hatvannyolc éves Manen két alkotásának műsorra tűzésével csökkent hát az alkotások átlagéletkora. Az est összképe pedig már-már valóban modernnek nevezhető. Anakronisztikus kissé, hogy egy - a kedveskedően avított Mokka jegyző - Myriam Naisy-nél kétszerte idősebb koreográfus két, közel napjainkbéli darabja segítségével szakad szét a mezőny tradicionálisra és modernre: a *Mokka* kedélyes, többé-kevésbé szellemes, Operaházlátogató-kompatibilis világát a Manen-blokk és a Forsythe-koreográfia már-már törli. Aki Naisynek a műsorrendben első helyre sorolt, tizenkét esztendő alkotására andalodik, az a két atyamester művétől később szinte villamosszékben érezheti magát.

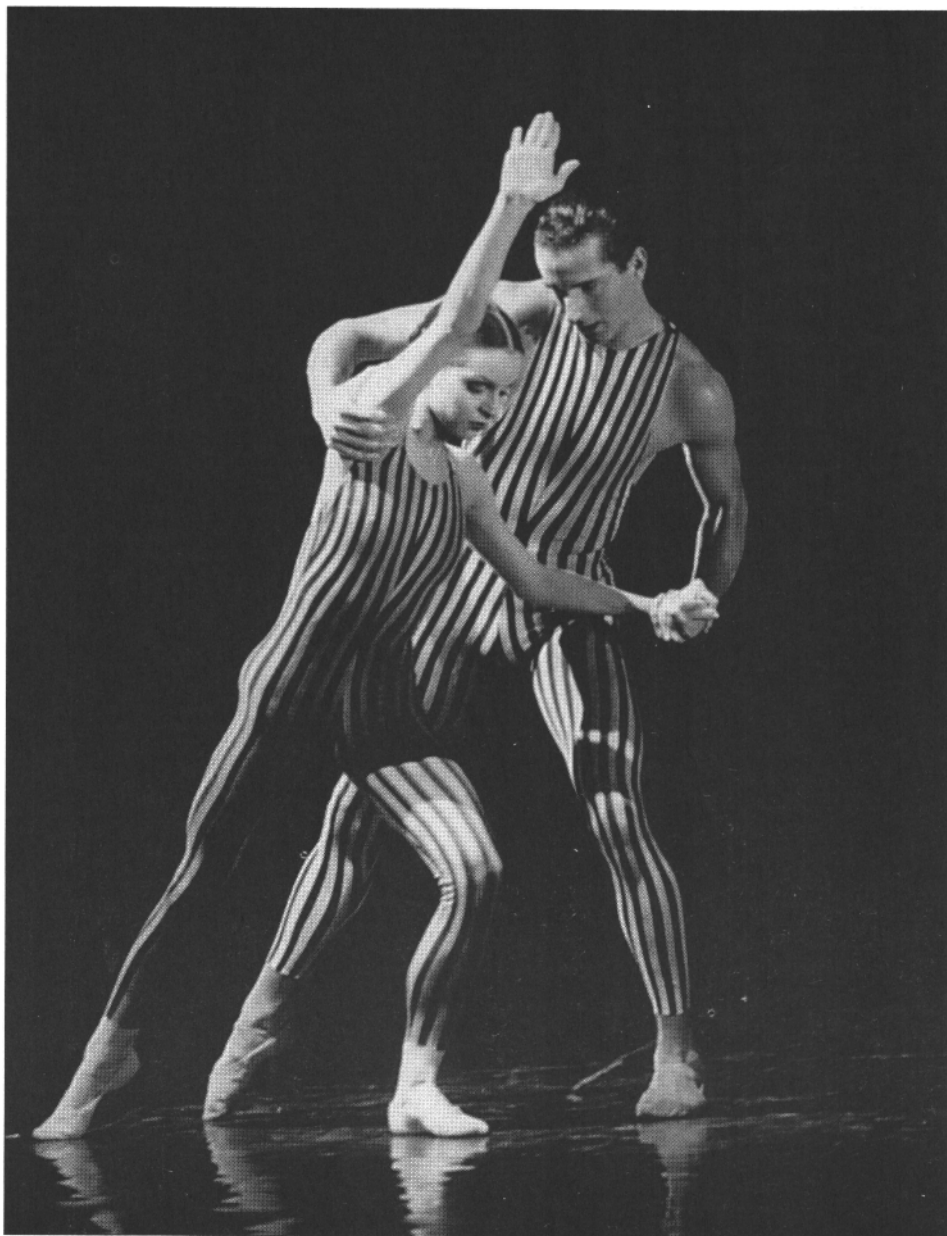
A *Mokka* békeidők hangulatát idéző - és egyáltalán, korszakhoz köthető - világa után szinte sokkolóan hat a következő három alkotás. Naisy koreográfiája alapvetően narratív: magyaráz, kifejt, „bevilágít minden sarokba”. Nem tartalmaz rejtelmes helyzeteket, nem zaklat rébuszokkal. Alakjai - ezek az elegáns, szappanoperai szimpatikusok - szemnek jóleső milióban játszanak szellemes mozdulatokkal, megcsillogtatván tehetségüket. Örömmel figyeljük a különböző táncgenerációk ragyogó képviselőit, a megkülönböztethető karaktereket, sorsokat.

Manen absztrakt és mégis drámai munkáiban se történet, se hagyományos személyiségábrázolás, se generációs szórás. A *Concertante* nyolc és a *Szóló három* alakja egy anyagból van gyúrva.

Naisy darabja hagyományos, szellemesen felépített dramaturgiával él: van bevezetés, tárgyalás, befejezés. Akinek pedig bejön, még jót is mulathat azon, hogy a mű tételei különböző kávéfajtákról (espresso, ristretto

Turi Sándor a Szólóban

Boros Ildikó és Bajári Levente a *Concertantéban* (Molnár Kata felvételei)

etc.) neveztek el. Manen mindkét koreográfiájában azonnal a sűrűből indít. Nem szelimeskedik. Okos és kíméletlen. Zúdíttja a mozdulatokat: feszesen kimért időtartamot tölt meg dinamizmussal, amelynek legfeljebb jellege változik, intenzitása egyetlen percperce sem hagy alább. Manennél a csend és a „testek csendje” finom fűszer: jobban kiemeli a bonyolult rendszer működését, a dübörgő gépezet tempóját.

A *Concertante* üres terét oldalt fekete szalagfüggönyök keretezik. A hosszú, keskeny takarások mintázata a táncosok jelmezén köszön vissza. A testre simuló öltözék stretch-anyagának hosszanti csikozása faerezetet idéz. A vertikális csíkok (régés-régi divattervezői trükk) megnyújtják az emberi alakot: jelen esetben szinte gótikussá változtatják e fából faragott királyfiak és királylányok idomait. A jelmeznek két szép „játéka” is van: anyagának szívárványos reflexei mélytengeri halakhoz teszik hasonlatossá a táncosokat, a rugalmas matéria csíkjai pedig a feszebb pontokon szélesre nyúlnak, amint reásimulnak a testre. Frank Martin 1945-46-ban készült műve, a *Petite Symphonie Concertante* ragyogó zeneanyag. Manen nyughatatlan, egyetlen felesleges pillanatot sem tartalmazó

koreográfiája pedig olyan feszesen, elasztikusan simul rá, mint a táncosok testére a dressz. A holland mester egyetlen rejtett taktust sem hagy lereagálatlanul: éber alapos-sággal, mégis lazúros eleganciával követi a partitúra szeszélyes útját. A koreográfia az emberi kapcsolatok végtelen tárházának egyfajta demonstrációs-analitikus-szimulációs gyakorlata. Manen folyamatosan kivonja, majd belöki a színpadra a *Concertante* hőseitesteit. Futószalagot képzelünk a táncpadlóra: koreográfiájának tere, a színpadnyílás mintha csak egy szeletét mutatná a sodró tempójú műnek. A nézői fantázia szinte meg-hosszabbítja az irányokat, a vektorokat - természetesen Manen aktív sugalmazásával, segédletével - a be nem látható terekbe is. A hatalmas terület mintha csak egy még annál is hatalmasabb kukucsukló nyílása lenne. A *Concertante* a látható és a láthatón kívül eső terek kommunikációja.

A tér teljes üressége fel sem tűnik: a táncosok mozdulataikkal, mozdulataik emlékével, erővonalaikkal, sodrásukkal rendezik be. Gesztusaik úgy lebegnek még bizonyos ideig a birtokba vett térben, mint az erősen izzó napkorong hagyta fénylő foltok behunytt szemünk előtt, egy nem létező síkon.

Mérnöknek érezzük a koreográfust, vagy kíváncsi lélekkel, ravasz szerkesztőeszközökkel dolgozó iparművésznek, aki testeket, helyzeteket idomít egymáshoz, precízen vizsgálva azok érzelmi, fizikai, vizuális következményeit. Szólók, kettősök és tömegjelenetek alakulnak, és illannak el a színpadon. A *Concertante* remek táncosai értőn és figyelemmel adják vissza ennek az ember próbáló táncdarabnak különleges hangulatát.

A *Szólo* című trió többszörösen is zavarba ejt. Természetesen és elsősorban a címe miatt. Manen Johann Sebastian Bach hegedűversenyére - hosszas unszólásra - szóelőadást szándékozott elkészíteni. A meglődülő koreográfusi fantázia azonban prózai akadályokba ütközött: egyetlen test nem volt képes az elképzeléseiben szereplő, mindössze hatpercnyi mozgásanyag megjelenítésére, hordozására - pusztán az emberi teljesítőképesség végelessége miatt.

Egy *Trió* című másik trió, Krisztina de Châtel, a szintén Hollandiában dolgozó magyar származású koreográfus 1997-ben magyartáncosok (a Közép-Európa Táncszínház kiváló táncosai) számára betanított remeke idéződik fel bennem: számos közös pont van a két munka közt. Már keletkezésük is meglepően közeli időpontra esik. A koreográfusnő óramű-táncosai Manenhez hasonlóan egyetlen táncot, egyetlen lényt adnak, három különböző nézetből. Játékuk dinamizmusa, kegyetlen szépsége elvarázsol és elfáraszt. Míg Châtel kibernetikus, lélektani koreográfija magával ragadó, addig Manen *Szólója* túlzó virtuskodás és magamutogatás nyomait viseli magán. Elkápráztató tempójának nemigen látni értelmét: az ember inkább részvétet érez az előadók iránt. A három férfi táncos fizikai teljesítőképességével kénytelen versenyre kelni egymás ellenében. Megcsodálhatjuk rendkívüli teherbírást, képzettségüket, de a koreográfia - rövidsége ellenére - inkább dagályosnak tetszik, mint virtuóznak.

Hans van Manen e két művének színpad-ra állítása mindenesetre tiszteletre és elismerésre méltó döntés. Előadói számára nagy-szerű tapasztalatszerzés, lehetőség további csiszolódásra. A néző pedig hazai gárda (és nem egy illékony vendégjáték) tolmácsolásában ismerheti meg az európai kortárs tánc egyik nagy örökségének relatíve friss alkotásait

HALÁSZ TAMÁS

2000 mozdulat (modern balettek)
(Magyar Nemzeti Balett, Operaház)

Koreográfia: Hans van Manen.

Betanító balettmester: Mea Venema. Próba-vezető balettmester: Nagy Zoltán. Látvány és jelmez: Keso Dekker. Világítás: Joop Ca-boort.

Concertante

Zene: Frank Martin.

Előadja: Hágai Katalin, Nagy Tamás, Boros Ildikó, Bajári Levente, Papp Zsuzsanna, Szigeti Gábor, Bacskai Ildikó, Túri Sándor.

Szólo

Zene: J. S. Bach

Előadja: Nagyszentpéteri Miklós, Csertyu József, Túri Sándor